

ni Jesucristo; bumangon ka at ayusin mo ang iyong highaan.” Agad na tumindig si Eneas. ³⁵ Nakita si Eneas ng lahat ng taga-Lida at Sharon, at bumaling sila sa Panginoon.

³⁶ Sa Joppe nama’y may isang babang alagad na Tabita ang pangalan na ang ibig sabih’y Dorcas o Usa. Lagi siyang gumagawa ng mabuti at laging naglilimos. ³⁷ At noo’y nagkasakit siya at namatay. Pagkapunas sa kanyang katawan, ibinurol ito sa silid sa itaas. ³⁸ Malapit ang Lida sa Joppe, kaya nang mabalitaan ng mga alagad na naroon si Pedro, pinapunta nila sa kanya ang dalawang lalaki upang makiusap: “Sumama kayo agad sa amin!”

³⁹ Umalis si Pedro kasama nila. Pagkarating ni Pedro, pinaakyat siya sa silid sa itaas. Tumayo sa tabi ni Pedro ang mga biyuda na umiyyak habang ipinakikita sa kanya ang mga baro at iba pang damit na ginawa ni Dorcas nang nabubuhay pa. ⁴⁰ Pinalabas ni Pedro ang lahat; lumuhod siya at nanalangin. Humarap siya sa bangkay at sinabi: “Tabita, bumangon ka!” Mumulat ito, at pagkakita kay Pedro

ay naupo. ⁴¹ Hinawakan ni Pedro ang kamay nito at tinulungang tumayo. At tinawag niya ang mga banal at ang mga biyuda at iniharap siyang buhay. ⁴² Nabalitaan ito sa buong Joppe, at marami ang sumampalataya sa Panginoon. ⁴³ Matagal-tagal ding nanatili sa Joppe si Pedro, sa bahay ng isang gumagawa ng katad na nagngangalang Simon.

Bininyagan ni Pedro si Cornelio

10 ¹ Sa Cesarea naman ay may lalaking nagngangalang Cornelio, kapitan siya ng tinatawag na Batalyong Italiano. ² Maka-Diyos siya at kasama ng buo niyang pamilya, kabilang siya sa mga may-takot sa Diyos. Bukas-palad siya sa paglilimos sa bayan, at laging nanalangin sa Diyos.

³ Minsan, mga ikatlo ng hapon, nakita niya sa pangitain ang anghel ng Diyos na lumapit sa kanya at nagsalita: “Cornelio!” ⁴ Natakot si Cornelio at napatitig sa anghel at itinanong: “Ano iyon, Panginoon?” At sinabi nito sa kanya: “Pumaitaas sa harap ng Diyos ang iyong mga dalangin at limos at inalala ka niya. ⁵ Kaya magpadala ngayon ng ilang tao sa Joppe

bagong bayan ng Diyos: sila’y ang Iglesya (tingnan sa 5:11) at ang mga banal.

Katulad ng ginawa ni Kristo ang pagbuhay kay Tabitha. Isang alingawngaw ito ng muling pagkabuhay ni Kristo, tulad ng pagbuhay kay Lazaro (Jn 11) at sa anak ng balo (Lc 7:11).

Ninai ng Diyos na ipagkaloob ang mga tandang ito bilang pagpapatibay ng pananampalataya sa pagkabuhay ni Kristo. Maliban sa mga nakasaksi sa kanyang muling pagkabuhay, mahalaga itong makita ng iba’t ibang mga pamayanan na “binubuhay ng Diyos ang mga patay” (tingnan ang Heb 11:19). Magkakahalintulad na mga pagkabuhay ang nakikita sa Iglesya hanggang sa ating siglo.

• **10.1** Bagong pakikisangkot ito ng Espiritu Santo upang makalabas ang Iglesya sa maka-Judiong kapaligiran at makarating ang Ebanghelyo sa ibang tao. Si Cornelio (katulad ng taga-Etiopia na nabanggit sa 8:27) ay taong *may-takot sa Diyos*. Nangangahulugang isang dayuhan na naniniwala sa iisang Diyos ng mga Judio na hindi kasapi sa kanilang pamayanan.

Binuksan ang langit para sa kanya. Nakita niya marahil ang toldang bumababa, isang larawan ng

tirahan ng Diyos sa sanlibutang kinalalagyan ng mga hayop na marumi.

Kalakip ng relihiyong Judio ang lahat ng bagay na ipinagbawal sa mga mananampalataya. May pagkakaiba ang malinis at maruming hayop. Kinakain ng tao ang malinis na hayop at ang marumi’y hindi. Ganito rin ang patakarang gagamitin sa mga tao. Hindi maaaring makihalubilo ang mga Judio sa hindi mga Judio. Gayunman, sa pangitain ni Pedro inanyayahan siyang kumain ng maruming hayop; nangangahulugang hindi siya mangingiming pumunta’t manahan sa bahay ni Cornelio, isang Romano.

Hindi natin alam kung nag-aalinlangan si Pedrong binyagan ang hindi Judio (at hindi tinuli) na katulad ni Cornelio. Ang pagpapahayag ng Espiritu Santo ang nagpagalaw sa kanyang mga kamay.

Sa wakas isang taong galing sa ibang lahi ang bininyagan. Sa maraming pook ngayon, wari na untunting nagiging ang Iglesya na isang nakapinid na pangkat-panlipunan at marahil makaluma na. Inaanyayahan tayo ng Santo Papa at mga obispo na sumulong at makipag-ugnayan sa iba. Pero tila kailangang magpakita ang isang anghel para makapunta tayo sa iba.

para sunduin ang isang nagngangalang Simon na tinatawag na Pedro. ⁶Nakatira siya sa bahay ni Simong gumagawa ng katad, sa may tabing-dagat.”

⁷Pagkaalis ng anghel na kumausap sa kanya, tinawag ni Cornelio ang dalawa sa kanyang utusan at isang sundalong maka-Diyos na nasa pamamahala niya. ⁸Sinabi niya sa kanila ang lahat at saka pinapunta sa Joppe.

⁹Kinabukasan, nang magtatanghaling-tapat, nang palapit na sila sa siyudad, umakyat si Pedro sa bubungan para manalangin. ¹⁰Nagutom siya at gusto na niyang kumain, pero habang inihahanda pa ang pagkain, nawala siya sa sarili. ¹¹Binuksan ang langit para sa kanya, at may kung anong parang malapad na mantel na ibinababa sa lupa sa apat na dulo nito. ¹²Naroon ang lahat ng klase ng hayop, at mga ahas at mga ibon sa himpapawid. ¹³At may tinig na nagsabi sa kanya: “Pedro, tumindig ka, magpatay at kumain.”

¹⁴Sumagot naman si Pedro, “Hindi ko magagawa, Panginoon; kailanma’y hindi ako kumain ng anumang karaniwan at di-malinis.” ¹⁵At nagsalita sa kanya ang tinig sa ikalawang pagkakataon: “Huwag mong tawaging di-malinis ang nilinis na ng Diyos.” ¹⁶Tatlong beses itong nang-yari, at agad na pumaitaas sa langit ang mantel.

¹⁷Naguguluhan pa si Pedro at iniisip kung ano ang kahulugan ng pangitain nang dumating sa may pintuan ang mga lalaking pinapunta ni Cornelio, matapos ipagtanong ang bahay ni Simon.

¹⁸Tumawag sila at itinanong kung doon nakatira si Simon na tinatawag na Pedro.

¹⁹Patuloy pang iniisip ni Pedro ang

pangitain nang mangusap sa kanya ang Espiritu: “May mga lalaking naghahanap sa iyo. ²⁰Tumindig ka at manaog, at huwag kang mag-atubili sa pagsama sa kanila dahil ako ang nagpadala sa kanila.”

²¹Nanaog naman si Pedro at sinabi sa mga lalaki: “Ako ang hinahanap ninyo; bakit kayo naparito?” ²²Sumagot sila: “Pinapunta kami ni Kapitan Cornelio, matuwid siya at kabilang sa mga may-takot sa Diyos, at iginagalang ng lahat ng Judio. Sinabihan siya ng isang banal na anghel na papuntahin ka sa bahay niya para marinig ang iyong sasabihin.” ²³Kaya pinatuloy ni Pedro ang mga lalaki bilang mga bisita.

Kinabukasan, umalis si Pedrong kasama ng mga lalaki, at ilang kapatid na taga-Joppe. ²⁴Dumating siya sa Cesarea nang sumunod na araw pa. Hinihintay sila ni Cornelio, at tinipon naman nito ang kanyang mga kamag-anak at matatalik na kaibigan. ²⁵Pagpasok ni Pedro, sinalubong siya ni Cornelio na nagpatirapa sa kanyang paanan bilang paggalang.

²⁶Ngunit pinatayo ni Pedro si Cornelio, at sinabi: “Tumindig ka, tao rin lamang ako.”

²⁷Habang nakikipag-usap si Pedro sa kanya, pumasok siya sa bahay at nakita niya ang maraming nagkakatiapon doon.

²⁸At sinabi niya: “Alam ninyo na ipinagbabawal sa isang Judio ang makihalubilo o dumalaw sa sinumang dayuhan. Ngunit itinuro sa akin ng Diyos na di dapat tawaging marumi o di-malinis ang sinuman.

²⁹Kaya hindi ako tumutol nang ipatawag ako. Itinatanong ko naman ngayon kung bakit ninyo ako ipinatawag.”

³⁰Sumagot si Cornelio: “Apat na araw na ang nakararaan, nananalangin ako noon sa bahay ko sa ganito ring oras, mga

Ang salitang ipinadala niya (36). Ipinakilala ni Pedro si Jesus. Ang kanyang buhay ay sa isang tunay na propeta – dumating upang ipagpatuloy ang mga gawain ng mga nakaraang propeta na tagapagsalita ng Salita ng Diyos. Subalit ipinagkatiwala ng Diyos kay Jesus *ang Mabuting Balita ng kapayapaan*: sa pamamagitan niya ipinagkakasundo ng Diyos ang tao sa

kanyang sarili. Madali nating naaalaala ang isa sa mga pinapahalagahan ni Pablo: tingnan sa Rom 5:1-11; 2 Cor 5:11-21 at Ef 2:14-16).

Hukom ng mga buhay at patay (42). Ibinatay ang pangungusap na ito sa makarelihiyong pananaw noong panahong iyon. Ipinapakita ang pagkakaiba ng paghuhusga sa mga taong makakasaksi sa pagbabalik

alas tres ng hapon. May isang lalaking nakadamit ng maningning na biglang tumayo sa harap ko, ³¹at sinabi niya: ‘Cornelio, dininig ng Diyos ang iyong panalangin at inalala niya ang iyong mga limos. ³²Kaya ipasundo mo sa Joppe si Simon na tinatawag na Pedro. Nakatira siya sa bahay ni Simong gumagawa ng katad, sa may tabing-dagat.’ ³³Kaya ipinasundo kita agad, at napakabuti mo naman at sumama ka rito. Kaya narito kaming lahat sa harap ng Diyos, para makinig sa lahat ng ipinasasabi ng Panginoon sa iyo.”

³⁴At nagsalita si Pedro, at sinabi: “Naiintindihan ko na ngayon na talaga ngang walang kinikilingan ang Diyos. ³⁵Sa bawat bansa’y tinatanggap niya ang sinumang may-takot sa kanya at gumagawa ng tama.

³⁶Ito ang salitang ipinadala niya sa bayang Israel, ang mabuting balita ng kapayapaang ipinahayag niya kay Jesucristong Panginoon ng lahat. ³⁷Alam ninyo ang mga nangyari sa buong Judea, na nagsimula sa Galilea pagkatapos ng binyag na ipinangaral ni Juan. ³⁸Hinirang nga ng Diyos si Jesus na taga-Nazaret sa Espiritu Santo at kapangyarihan. Saanman magpunta, siya’y gumagawa ng mabuti at nagpapagaling sa lahat ng nasa kapangyarihan ng diyablo, sapagkat sumasakanya ang Diyos. ³⁹Saksi kami sa lahat ng kanyang ginawa sa lupain ng mga Judio at sa Jerusalem.

Pinatay nila siya nang ibitin siya sa punongkahoy. ⁴⁰Ngunit binuhay siyang muli ng Diyos sa ikatlong araw at ipinakita siya; ⁴¹hindi sa lahat ng tao kundi sa mga saksing hinirang na noong una pa ng Diyos – kami na kumain at uminom na

kasalo niya matapos na muli siyang mabuhay. ⁴²Iniutos niya sa amin na mangaral sa mga tao at magpatotoo na siya nga ang hinirang ng Diyos na maging hukom ng mga buhay at ng mga patay. ⁴³Siya ang tinutukoy ng lahat ng propeta nang ipahayag nilang tatanggap ng kapatawaran ng mga kasalanan sa pamamagitan ng kanyang Pangalan ang sinumang sumasampalataya sa kanya.

⁴⁴Nagsasalita pa si Pedro nang bumaba ang Espiritu Santo sa lahat ng nakarinig sa Salita. ⁴⁵Namangha ang mga Judiong mananampalataya na kasamang dumating ni Pedro at ibinibigay rin pala sa mga dayuhan ang kaloob na Espiritu Santo! ⁴⁶Sapagkat narinig nila ang mga ito na nagsasalita sa iba’t ibang wika at nagpupuri sa Diyos.

At sinabi ni Pedro: ⁴⁷“May makahahadlang ba na binyagan sa tubig ang mga taong ito? Tinanggap na nila ang Espiritu Santo tulad natin.” ⁴⁸Kaya iniutos ni Pedro na binyagan sila sa ngalan ni Jesucristo. Pagkatapos ay pinakiusapan nila si Pedro na manatili nang ilang araw kasama nila.

Pangangatwiran ni Pedro

11 • ¹Nabalitaan ng mga apostol at ng mga kapatid sa Judea na tinanggap din ng mga di-Judio ang Salita ng Diyos. ²Kayat nang makaahon si Pedro sa Jerusalem, nakipagtalo sa kanya ang mga Judiong naging Kristiyano. ³Sinabi nila sa kanya: “Bakit ka tumuloy sa bahay ng mga di-tuli at nakisalo sa kanila?”

⁴Sinimulan ni Pedrong isalaysay nang buong-buo ang mga pangyayari: ⁵“Nasa lunsod ako ng Joppe at nananalangin nang magkaroon ako ng pangitain

ni Kristo sa katapusan ng mundo (*mga buhay*) at mga namatay noon pa (*mga patay*). Tingnan ang katulad sa 1 Tes 4:17.

Tatanggap ng kapatawaran sa pamamagitan ng kanyang Pangalan. Nangangahulugan ang *Pangalan* ng kanyang kapangyarihan’t kabisaan. Nagpapatunay ito sa pagka-Diyos ni Kristo.

• **11.1** Ipinapakita sa atin ng sagot ng mga Kristiyano sa Jerusalem kung ano ang kahulugan ng ganap na pagbabago sa pagbibinyag kay Cornelio.

Ipinapakita ng unang babala ni Pedro ang patuloy na pangigigipit na ipinapataw ng mga “nakaraang Kristiyano” sa kanilang mga pari at obispo sa buong kasaysayan.

habang wala sa sarili. May kung anong malaking mantel na bumababa mula sa langit, palapit sa akin, at palapag sa lupa sa apat na dulo nito. ⁶Pinagmasdan ko iyong mabuti at nakita ko rito ang mga hayop sa lupa, mababangis na hayop, mga ahas, at mga ibon sa himpapawid. ⁷At may narinig akong isang tinig na nagsasabi: 'Tumindig ka, Pedro. Magpatay ka't kumain!' ⁸Sinabi ko naman: 'Hindi, Panginoon! Kailanma'y wala pang anumang karaniwan o di-malinis na pumasok sa bibig ko!' ⁹Ngunit muling nagsalita ang tinig buhat sa langit: 'Huwag mong tawaging di-malinis ang nilinis na ng Diyos.' ¹⁰Tatlong beses itong nangyari, at pagkatapos hinila iyon pabalik sa langit. ¹¹Noon di'y dumating ang tatlong lalaki sa bahay na kinaroroonan ko, na pinapunta sa akin mula sa Cesarea. ¹²Sinabi rin sa akin ng Espiritu na huwag mag-atubiling sumama sa kanila. Sumama rin sa akin ang anim na kapatid na ito at tumuloy kami sa bahay ng taong iyon. ¹³Sinabi niya sa amin na nakakita siya ng anghel sa kanyang bahay, na nagsabing: 'Ipa-sundo mo sa Joppe si Simon na tinatawag na Pedro. ¹⁴Maghahatid siya sa iyo ng mensahe na daan upang ikaw at ang buo mong sambahayan ay maligtas.'

¹⁵Nang magsimula akong magsalita, bumaba sa kanila ang Espiritu Santo, gaya ng pagbaba niya sa atin noong una. ¹⁶At naalaala ko ang sinabi ng Panginoon: 'Bininyagan kayo ni Juan sa tubig, ngunit bibinyagan kayo sa Espiritu Santo.'

Walang maling intensyon ang mga taga-Jerusalem na ito at tinatanggap nila ang pagpapaliwanag ni Pedro. Gayunman, laging nangangailangan ng lakas ng loob ang mga pinuno ng Iglesia upang piliin nila ang pag-anyaya ng Espiritu Santo kaysa mga makalumang kaisipan. Kadalasan ikinalulungkot din natin ang makitid na pananaw at pagkamakasari ng ating kapwa. Itinatakwil ng mga grupong panlipunan ang ibang mga pangkat. Mahirap ngang tanggalin ang mga maling palagay.

• 19. Ang Antiokiya, 500 kilometro sa hilaga ng Jerusalem, ang pangunahing lunsod ng Imperyo

¹⁷Kung ibinigay sa kanila ng Diyos ang parehong kaloob na ibinigay rin niya sa atin nang sumasampalataya tayo sa Panginoong Jesucristo, sino ako para hadlangan ang Diyos?"

¹⁸Natahimik sila nang marinig nila ito. Tinanggap nila ang katotohanan, at sinabi: "Ipinagkaloob din ng Diyos sa mga di-Judio ang pagsisisi tungo sa bagong buhay."

Ang simula ng Iglesia sa Antiokiya

• ¹⁹Nakarating naman hanggang Fenicia, sa isla ng Cyprus at sa siyudad Antiokiya ang mga nagsipangalat dahil sa pag-uusig na sumunod sa pagkamatay ni Esteban. Ngunit sa mga Judio lamang nila ipinangaral ang salita. ²⁰Gayunman, pagdating sa Antiokiya ng ilan sa kanila na mga taga-Cyprus at Cirene, ipinangaral din nila sa mga Griyego ang magandang balita tungkol sa Panginoong Jesus. ²¹Inalalayan sila ng kamay ng Panginoon, at marami ang sumampalataya at bumaling sa Panginoon. ²²Dumating ang balitang ito sa Iglesia sa Jerusalem, at pinapunta nila si Bernabe sa Antiokiya. ²³Pagdating niya, nasaksihan niya ang pagpapala ng Diyos. Natuwa siya at pinalakas niya ang kanilang loob na manatiling tapat sa Panginoon nang buo nilang puso. ²⁴Mabuting tao siya, at puspos ng Espiritu Santo at ng pananampalataya; at marami ang kumilala sa Panginoon.

²⁵Nagtuloy naman si Bernabe pa-Tarso

Romano sa lalawigan ng Siria. Ito'y paganong bansa na may wikang Griyego at may mahalagang pamanang Judio. Hindi iniulat ng aklat kung sino ang mga tunay na misyonerong ito na naunang nagdala ng Kristiyanong pananampalataya sa mga pagano at kung papaano ito isinagawa. Sa unang pagkakataon nagkahalubilo sa Iglesia ang mga Judiong naniniwala kay Kristo at ang mga mananampalataya na tumalikod sa paganong relihiyon. Dito matatagpuan ang hinaharap ng simbahan.

Makapangyarihang kumikilos ang pamayanang Jerusalem sa bagong Iglesia. Umantig sa kanila ang halimbawa ng mga taga-Antiokiya sapagkat kahanga-

para hanapin si Saulo. ²⁶At nang makita niya ito'y isinama niya sa Antiokiya. Isang taon silang kasama ng Iglesyang ito, at marami silang tinuruan. Sa Antiokiya unang tinawag na Kristiyano ang mga alagad.

• ²⁷Nang panahong iyon, lumusong pa-Antiokiya ang ilang propeta mula sa Jerusalem. ²⁸Tumindig ang isa sa kanila, si Agabo, at sa lakas ng Espiritu'y ibinalitang magkakaroon ng malubhang taggutom sa buong daigdig. Naganap ito sa kapanahunan ni Emperador Claudio. ²⁹Kaya ipinasya ng mga alagad ayon sa makakaya ng bawat isa na magpadala ng tulong sa mga kapatid na nasa Judea. ³⁰Gayon nga ang ginawa nila, at ipinadala kina Bernabe at Saulo ang kanilang tulong sa Matatanda ng Iglesya.

Pinatay si Jaime; nakalaya si Pedro

12 • ¹Nang panahong iyon, ipinadakip ni Haring Herodes ang ilang kabilang sa Iglesya upang usigin sila. ²Ipinapatay niya sa tabak si Jaimeng kapatid ni Juan. ³At nang makita niyang ikinatuwa iyon ng mga Judio, ipinadakip naman niya si Pedro.

Naganap ito sa Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura. ⁴Pagkadakip sa kanya, ipinakulong niya ito sa bilangguan at pinabantayan sa apat na pangkat ng tig-

apat na sundalo. Balak niyang iharap ito sa bayan pagkatapos ng Paskuwa ng mga Judio. ⁵Habang nakakulong si Pedro, patuloy naman siyang ipinananalangin nang taimtim ng Iglesya sa Diyos.

⁶Nang gabing iyon bago iharap ni Herodes si Pedro, natutulog si Pedro sa gitna ng dalawang sundalo, at nakatanikala sa dalawang kadena. At may tanod namang nagbabantay sa may pinto ng kulungan.

⁷Walang anu-ano'y lumitaw ang anghel ng Panginoon at napuno ng liwanag ang selda. Tinapik ng anghel si Pedro sa tagiliran at ginising: "Bumangon ka, madali!" At nakalag ang mga kadena sa kanyang mga kamay. ⁸At sinabi ng anghel: "Isuot mo ang sinturon at sandalyas." Gayon nga ang kanyang ginawa. At sinabi pa ng anghel sa kanya: "Magbalabal ka at sumunod ka sa akin."

⁹Lumabas nga siya at sumunod sa anghel. Hindi niya namamalayan na talaga palang nangyayari ang ginagawa ng anghel, sa pag-aakala niyang panaginpip lamang ito. ¹⁰Nalampasan nila ang una at pangalawang mga bantay at nakarating sila sa tarangkahang bakal patungo sa lunsod. Bumukas na kusa iyon, at isang daan, bigla siyang iniwan ng anghel.

¹¹Natauhan si Pedro at sinabi niya: "Natitiyak ko na ngayon na ipinadala nga

hanga sa mga Judiong Palestino ang pagtanggap sa mga taong di-Judio. Hindi ba't nagbabawal ang Batas ni Moises na makisalamuha sa mga taong "hindi tinuli"?

• **27.** Nabanggit dito ang mga *propeta*. Isa sa mga tanyag na kaloob ng Espiritu Santo sa mga mananam-palataya ang "pagpapahayag ng Salita ng Diyos". Sa maraming pagkakataon, nalalaman ng "propeta" mula sa Diyos ang mangyayari sa pamayanan o mga kasapi. Nangangaral siya "sa kapangyarihan ng Espiritu Santo" at nakikilala ng lahat sa kanilang matibay na paniniwala't karunungan ang kamay ng Diyos. Natagpuan niya sa buong Kasulatan ang salitang makahulugan para sa kasalukuyan.

Binibigyang-diin ang unang pagbibigay ng pagtulong sa mga kapatid na Kristiyanong mula sa ibang

bansa. Nabanggit sa talatang ito ang mga nakatatanda o "presbyter" (magkasingkahulugan). Ayon sa kaugaliang Judio, ito ang tawag sa mga pinuno ng mga pamayanang Kristiyano.

• **12.1** Humampas sa buong pamayanang Kristiyano ng Jerusalem ang ikalawang pag-uusig (tingnan sa 8:1). Si Jaime, na kapatid ni Juan, ay isa sa *mga haligi ng Iglesya*, kasama nina Pedro at Juan (Gal 2:9).

Pinahahalagahan sa ikalawang pagpapalaya kay Pedro (tingnan sa 5:19) ang makapangyarihang pagdarasal para sa mga pinuno ng Iglesya at ang kalooban ni Kristo na iligtas ang Iglesya sa kapangyarihan ng kasamaan (tingnan sa Mt 16:18).

Ipaalam ninyo ito kay Jaime. Ang Jaimeng nabanggit ay ang "kapatid ng Panginoon" na kinilala bilang pinuno ng Iglesya sa Jerusalem.

ng Panginoon ang kanyang anghel para iligtas ako sa mga kamay ni Herodes at sa lahat ng binabalak ng bayang Judio.

¹² Nang magliwanag ito kay Pedro, pumunta siya sa bahay ni Mariang ina ni Juan na tinatawag ding Marcos. Doon nagkakatipon ang marami at nananangin. ¹³ Pagkatok ni Pedro sa may tarangkahan, lumapit ang isang batang utusan na nagngangalang Roda. ¹⁴ Nakilala nito ang boses ni Pedro pero dahil sa malaking tuwa, hindi na niya nabuksan ang pinto, at sa halip ay patakbong pumasok at ibinalitang nasa may tarangkahan si Pedro! ¹⁵ Sinabi naman nila sa kanya: “Nababaliw ka!” Ngunit iginiit niya ito, kaya sinabi nilang: “Iyon ang kanyang anghel.”

¹⁶ Patuloy naman sa pagkatok si Pedro. Nagulat sila nang buksan nila ang pinto at makita siya. ¹⁷ Sumenyas si Pedro para tumahimik sila, at isinalaysay niya kung paano siya inilabas ng Panginoon sa kulungan. At sinabi niya sa kanila: “Sabihin ninyo ito kay Jaime at sa mga kapatid.” At saka siya umalis papunta sa ibang lugar.

¹⁸ Kinaumagahan, labis ang pagkakagulo ng mga sundalo: Nasaan na si Pedro? ¹⁹ Ipinahanap siya ni Herodes at nang hindi siya matagpuan, siniyasat niya ang mga bantay at saka ipinapatay. Pagkatapos ay umalis si Herodes sa Judea pa-Cesarea at doon nanatili.

Ang pagkamatay ni Herodes

²⁰ Nagalit si Herodes sa mga taga-Tiro at Sidon, kaya nagkaisa ang mga ito na lumapit sa hari. At matapos hikayatin si Blasto na ingatyaman ng hari, humingi sila ng kapayapaan dahil sa lupain ng hari galing ang kanilang mga pagkain. ²¹ Sa takdang araw, nakadamit-hari si Herodes na naupo sa kanyang trono at nagtalampati. ²² Sumigaw ang mga tao: “Isang diyos ang nagsasalita, hindi tao!” ²³ Noon di’y hinampas siya ng anghel ng Panginoon pagkat hindi siya nagpuri sa Diyos. Kinain siya ng mga uod at namatay.

²⁴ Patuloy namang lumago at lumanap ang Salita ng Diyos. ²⁵ Bumalik sina Bernabe at Saulo mula sa Jerusalem pagkatapos ng kanilang misyon. Isinama nila si Juan na tinatawag ding Marcos.

Sinugo ng Iglesya si Pablo

13 ¹ May mga propeta at mga guro sa Iglesya sa Antiokiya: sina Bernabe, Simeong binansagang Negro, Lucio ng Cirene, Manahem na lumaking kasama ng tetrarkang si Herodes, at si Saulo. ² Kasalukuyan silang sumasamba sa Panginoon at nag-aayuno nang magsalita ang Espiritu Santo: “Ibukod ninyo sa akin sina Bernabe at Saulo para sa gawaing itinakda ko sa kanila.” ³ Pagkapag-ayuno nila’t pagkapanalangin, pinatungan nila sila ng kamay at pinaalis.

• **13.1** Simula ito ng mga misyon ni Pablo. Noon siya ipinadala bilang katulong lamang ni Barnabas.

Napakahirap maunawaan kung papaano binuo ang Iglesya sa simula. Wala pa ang hiyerarkiya ng Iglesya sa kasalukuyan na may tatlong antas: mga obispo, pari, diakono. Naganap itong kaayusan sa wakas ng unang siglo. Sa karamihan humihirang ang pamayanan ng *Matatanda* (o presbitero) na galing sa mga pinagkakatiwalaang tao. Pagkahirang sa kanila at pagkatanggap ng mga kalapit na pamayanan, binigyan sila ng kapangyarihang magbinyag, magdiwang ng Eukaristiya’t magpahid sa mga maysakit. Itinulad lamang ang pagtatalaga sa makatatanda sa pangasiwaan ng pamayananang Judio.

Gayunman, kung mayroong mga kinilalang *propeta* (ito ang naganap sa Antiokiya), nagtatamasa sila ng

higit na kapangyarihang may pagkakatulad sa mga apostol (1 Cor 12:28 at Ef 2:20).

Hindi itinuring na mga apostol sina Pablo’t Barnabas, kundi mga propeta. Sa mga guro, sila ang mga nakapagtuturo sa kanilang mga kapatid ng doktrina’t kabutihang-asal batay sa Banal na Kasulatan. Puspung isinalaysay ni Lucas ang misyong ito. Nagmula ito sa pagkukusa ng Espiritu Santo at sa masigasig na pamumuhay ng pamayanan ng Antiokiya. Pahala-gahan din natin ang pagtanggap ng pamayanan sa paglisan ng dalawa sa lima nilang pinuno. Handang humarap si Pablo’t Barnabas sa mga nakaambang panganiib sa paglalakbay na ito.

Ang pagpapatong ng mga kamay ay pagsusumamang ipagkaloob sa dalawang misyonerong ito ang biyaya ng Panginoon.

Ang unang pagmimisyon ni Pablo

• ⁴Sugo sila ng Espiritu Santo, at bumaba sila pa-Seleucia, at mula roo'y naglayag pa-Ciprus. ⁵Pagdating nila sa Salamina, ipinangaral nila ang salita ng Diyos sa mga sinagoga ng mga Judio. Kasama nila si Juan bilang katulong.

⁶Nilibot nila ang buong isla hanggang sa Pafos. Doon nila nakatagpo ang isang salamangkerong Judio at huwad na propeta na nagngangalang Bar-Jesus.

⁷Kasa-kasama siya ng prokonsul na si Sergio Paulo na isang lalaking matalino. Ipinatawag nito sina Bernabe at Saulo dahil gusto niyang marinig ang Salita ng Diyos, ⁸pero tumutol ang salamangkerong si Elimas, at sinikap niyang ilayo si Sergio Paulo sa pananampalataya.

⁹Kaya tinitigan ito ni Saulo, na tinatawag ding Pablo, na puspos ng Espiritu Santo, ¹⁰at sinabi: "Anak ka ng diyablo, kaaway ng lahat ng mabuti at puno ng pandaraya at kasamaan! Hindi mo ba titigilan ang pagbaluktot sa mga tuwid na landas ng Panginoon?" ¹¹At ngayon, babagsak sa iyo ang kamay ng Pangi-

noon. Mabubulag ka at ilang panahon mong hindi makikita ang liwanag ng araw." Noon di'y binalot siya ng kadiliman at nangapa siya sa paghahanap sa puwedeng umakay sa kanya.

¹²Nasaksihan ng prokonsul ang nangyari, at sumampalataya siya dahil nanggilalas siya sa aral tungkol sa Panginoon.

Si Pablo sa kapitolyo ng Pisidia

¹³Naglayag si Pablo at ang kanyang mga kasama mula sa Pafos hanggang Perge ng Panfilia. Humiwalay si Juan doon at umuwi na sa Jerusalem. ¹⁴Mula naman sa Perge, nagtuloy sila sa Antiokiya ng Pisidia. Sa Araw ng Pahinga, pumasok sila sa sinagoga at nagsiupo.

¹⁵Pagkabasa sa Batas at mga Propeta, ipinasabi sa kanila ng mga pinuno ng sinagoga: "Mga kapatid, magsalita kayo kung may sasabihin kayong pampalakas ng loob." ¹⁶Kaya tumindig si Pablo at sumenyas para tumahimik sila. At sinabi niya:

"Mga Israelita at kayo ring mga maytakot sa Diyos, makinig kayo. ¹⁷Hinirang

• 4. Nagsisimula ang unang misyong ito sa nakaugaliang pamamaraan. Maaaring maglakbay ang mga Judio sa buong kaharian ng mga Romano. Sa bawat lunsod ay matatagpuan nila ang mga kapatid na Judio na nangangalakal at nagtitipon sa mga pamayanan na ang tawag ay "sinagoga". Mula Antiokiya, naglayag si Barnabas at Pablo patungo sa pulo ng Ciprus, lupain ni Barnabas.

Ipinakita ni Pablo ang pampropetang katangian niya nang makipagharap siya kay Sergio Pablo. Pagpaniwala nito ay masayang nagbigay ng karapatan kay Saulo na gamitin ang kanyang apelyido. Magmula noon, gagamitin niya ang pangalang Pablo sa pagsusumikap na maging katulad ng mga Romano't mga Griyego na dapat niyang ebanghelyuhin.

Si Pablo't ang kanyang mga kasama. Pagkasimula ng misyon, lumalabas na si Pablo ang pinuno sa kanila. Hindi sila tumira sa Ciprus. Iniwan nila ang pangkat ng mga mananampalatayang tinuruan nila nang maldalian.

Pagdating nila sa ibayong dalampasigan sa dikasiya-siyang pook ng Perga, pinanghinaan ng loob si Juan Marcos at iniwan nila. Baka natakot ito sa mga mapangahas na balak ni Pablo. Tumatahak sila sa kabundukan ng kasalukuyang Turkiya at umaabot sa Antiokiya na puso ng lalawaging Pisidia (iba ito sa Antiokiya na nabanggit).

Puspusing isinalaysay ni Lucas ang lahat ng naganap sa Antiokiya ng Pisidia sapagkat nilarawan ng mga ito ang haharapin ni Pablo sa mga lunsod ng kaharian ng mga Romano.

Nang Araw ng Pahinga, nagsasalita si Pablo sa "sinagoga" (pook-dasalan ng mga Judio). Bahagi ng kanilang pagsamba ang pag-awit ng mga salmo't pagbabasa ng Kasulatan (sabihin pa, ang Lumang Tipan). At pagkatapos noon, nagbibigay ng paliwanag ang isa o ilan sa mga pinuno. Bilang paggalang sa panauhin, binigyan ng pagkakataong makapagsalita si Pablo.

Isinasalaysay ng talumpati ni Pablo ang kasaysayan ng Israel. Maaaring nakababagot ito sa atin, tulad ng talumpati ni Pedro (kab. 2) at ng kay Esteban (kab. 7). Ito ang maka-Judiong pamamaraan ng pagpapahayag at paglalahad ng pangangatwiran. Inilahad nila ang kasaysayan ng kanilang bayan. Binigyang-diin nila ang pagkakasunud-sunod ng mga naganap na magbibigay-tanda upang maunawaan ang kabuuan nito. Tulad nito, ipinahayag ni Pablo at ng mga apostol ang makatotohanang kahulugan ng banal na kasaysayan. Ipinakita nilang maisasakatuparan ang mga pangako ng Diyos sa Israel sa muling pagkabuhay ni Kristo.

Lagi rin nating dapat tingnan ang pagpapatuloy sa ginawa ng Diyos noong nakaraan at sa nagaganap ngayon, at bigyang-saysay ito batay sa Ebanghelyo.

ng Diyos ng ating bayang Israel ang ating mga ninuno, at pinasagana ang kanilang sambayanan nang nasa Ehipto sila. Inilabas niya sila mula sa bansang iyon sa kanyang dakilang kapangyarihan. ¹⁸Apatnapung taon niya silang pinakain sa disyerto. ¹⁹At matapos wasakin ang pitong lahi sa lupain ng Kanaan, ipinamana niya sa kanyang bayan ang lupa ng mga ito. Naganap ang lahat ng ito sa loob ng mga apatnaraan at limampung taon. ²⁰Pagkatapos ay binigyan niya sila ng mga Hukom hanggang kay Propeta Samuel. ²¹At humingi naman sila ng hari at ibinigay sa kanila ng Diyos si Saulo na anak ni Cis, mula sa tribu ng Benjamin, na apatnapung taong naghari. ²²Matapos siyang alisin ng Diyos, ibinigay naman niya sa kanila si David bilang hari, at ito ang patotoo ng Diyos sa kanya: *Natagpuan ko si David na anak ni Jesse, lalaking malapit sa aking puso, isa-sagawa niya ang kalooban ko.*

²³Mula sa lahi ni David, nagpalitaw ang Diyos sa Israel ng Tagapagligtas, tulad ng kanyang ipinangako. Ito si Jesus. ²⁴Bago siya dumating, ipinangaral naman ni Juan sa buong bayan ng Israel ang binyag para sa pagsisisi. ²⁵At nang malapit nang matapos ang gawain ni Juan, sinabi niya: Hindi ako siya na inaakala ninyo, pero

dumarating siyang kasunod ko, na hindi ako karapat-dapat magkalag sa kanyang panyapak.

²⁶Mga kapatid, mga anak at lahi ni Abraham, at kayo ring mga may-takot sa Diyos, sa atin ipinadala ang salitang ito ng kaligtasan.

²⁷Hindi nga kinilala si Jesus ng mga taga-Jerusalem at ng kanilang mga pinuno, pero sa paghatol nila sa kanya, tinupad nila ang mga salita ng mga propeta na binabasa tuwing Araw ng Pahinga. ²⁸Bagamat wala silang maiparatang para hatulan ng kamatayan, hini-ningi nila kay Pilato na patayin siya. ²⁹At pagkatupad ng lahat ng sinulat tungkol sa kanya, ibinaba siya mula sa krus at inilagay sa isang libingan. ³⁰Ngunit binuhay siya ng Diyos mula sa mga patay! ³¹At sa loob ng maraming araw napakita siya sa mga kasama niyang umahon mula Galilea pa-Jerusalem. Sila ngayon ang mga saksi niya sa sambayanan.

³²Kaya inihahatid namin sa inyo ang Magandang Balitang ito na ipinangako ng Diyos sa ating mga ninuno. ³³Tinupad nga niya ito sa atin na kanilang mga anak nang buhayin niya si Jesus. Ito ang nasusulat sa ikalawang salmo: *Ikaw ang aking Anak, ipinanganak kita sa araw na ito.* ³⁴Ito naman ang sinasabi tungkol sa

Iba't iba ang reaksiyon ng mga nakikinig na hindi lamang mga Judio, subalit mayroon ding mga "may takot sa Panginoon" o mga nagbago ng paniniwala na ating natagpuan sa taga-Etiopia (8:30) at kay Cornelio; itinuturing sila ng mga Judio na pangalawang uri ng mga mananampalataya.

Binati sila ni Pablo sa mga pambungad na pananalita na gaya ng mga Judio. Sa kanyang pagpapahayag, hindi niya pinahalagahan ang pagtupad sa mga Batas na naisasakatuparan lamang ng mga Judio at nagbibigay sa kanila ng damdaming nakahihigit sa iba. Sa halip inihayag ni Pablo na dapat mahigitan ang Batas. Pinahalagahan din ni Pablo ang mga pangako ng Diyos na patungkol sa lahat ng tao. Nasisiyahan ang mga "taong may takot sa Diyos" sa Ebanghelyong nagpapatunay na sila'y mga anak ng Diyos.

Sa sumusunod na Araw ng Pahinga muling inaanyayahan si Pablo sa parehong paksa; at sa pagkakataong iyon gumagawa siya ng napakahalagang pagpapasya. Sa halip na buong linggo niyang ibigay

ang kanyang panahon sa mga Judio, minarapat niyang pumunta sa mga "taong may takot sa Diyos", na nahikayat niya sa kadahilanang wala siyang kinakatang lahi. Bilang kapalit, nagsasama sila ng maraming tao sa sumusunod na pangilin ng pagtitipon. At nakihalubilo sa mga Judio ang mga di-Judio na hindang-hindi naman kasapi o kabilang sa kanila.

Ngayon, nababatid na ang krisis. Nahahati ang kapulungan sa dalawang pangkat. Natakot ang mga Judiong higit na makitid ang pang-unawa at mapagmataas sa pagkakita nilang napapalibutan sila ng mga "marurumi" o mga pagano. Tumututol sila kay Pablo, at tinangka nilang ipagtabuyan siya sa lahat ng paraan. Namamagitan ang mga mayayaman at makadiyos na babae. Mula noon, binubuo ang pamayanang Kristiyano na hiwalay sa mga Judio.

Sino ang hindi nakababatid na sa kasalukuyang Iglesya, mayroon pa ring mga "may takot sa Diyos" – sabihin pa, mga taong may mabubuting kalooban – na naghihintay sa pagpapahayag ng Ebanghelyong bukas

muli niyang pagkabuhay upang hindi na dumanas ng pagkabulok: *Ibibigay ko sa inyo ang mga banal na tiyak na ipinangako ko kay David.*

³⁵At ganito pa ang sinasabi sa isa pang salmo: *Hindi mo ipahihintulot na dumanas ng pagkabulok ang iyong Banal.* ³⁶Namatay si David matapos paglingkuran ang kalooban ng Diyos sa kanyang panahon, at inilibing siyang kasama ng kanyang mga ninuno, at nabulok ang kanyang katawan. ³⁷Ngunit hindi dumanas ng pagkabulok ang muling binuhay ng Diyos.

³⁸Alamin ninyo, mga kapatid, na sa pamamagitan niya kayo patatawarin sa mga kasalanan gaya ng ipinahayag sa inyo – sa lahat ng hindi kayo nagawang palayain ng Batas ni Moises. ³⁹Sa pamamagitan niya pinatatawad at nagiging malaya sa lahat ng ito ang sinumang sumampalataya sa kanya. ⁴⁰Kaya magingat kayo’t baka magkatotoo sa inyo ang sinasabi ng mga propeta: ⁴¹*Tingnan ninyo, kayong mga nambabale-wala, manggigilalas kayo at malilipol, sapagkat may gagawin ako sa inyong kapanahunan, bagay na hindi ninyo paniniwalaan, may magpahayag man nito sa inyo.*”

⁴²Sa paglabas nina Pablo at Bernabe mula sa sinagoga, nakiusap ang mga tao na magsalita silang muli tungkol sa paksang ito sa susunod na Araw ng Pahinga. ⁴³At pagkatapos ng pagtitipon, maraming Judio at mga kumbertido sa Judaismo ang sumunod kina Pablo at Bernabe. Kinausap nila ang mga ito at sinabihang huwag iwala ang kaloob ng Diyos.

⁴⁴Nang sumunod na Araw ng Pahinga,

sa kanino man at hindi nakakatagpong kabahagi sa ating mga pagtitipon?

Sumasampalataya ang lahat ng nakatalaga sa buhay na walang hanggan (48). Hindi nagbabadya ang pananalitang ito ng pagpapatang sa mga hindi mananampalataya. Nagtuturo lamang ito sa atin na walang sumasampalataya kundi dahil sa kaloob ng

halos ang buong lunsod ang nagtipon para makinig kay Pablo na nagsalita nang matagal tungkol sa Panginoon. ⁴⁵Nang makita ng mga Judio ang makapal na tao, nagselos ang mga ito at painsultong sinalungat ang mga sinasabi ni Pablo.

⁴⁶At buong-tapang namang sumagot sina Pablo at Bernabe: “Sa inyo muna namin dapat sabihin ang Salita ng Diyos; ngunit dahil tinanggihan ninyo ito at kayo na mismo ang humatol sa inyong sarili na hindi kayo karapat-dapat sa buhay na walang-hanggan, sa mga pagano kami pupunta. ⁴⁷Sapagkat ito ang utos sa amin ng Panginoon: *Inilagay kitang ilaw sa mga pagano upang ihatid mo ang kaligtasan sa dulo ng daigdig.*

⁴⁸Natuwa ang mga di-Judio nang marinig nila ito at pinuri ang aral tungkol sa Panginoon at sumampalataya ang lahat ng nakatalaga sa buhay na walang hanggan. ⁴⁹At lumaganap ang Salita ng Panginoon sa buong lupain.

⁵⁰Sinulsulan naman ng mga Judio ang kinikilalang mga babaeng may-takot sa Diyos at ang mga importanteng lalaki sa lunsod para usigin sina Pablo at Bernabe. At pinalayas sila sa lugar na iyon. ⁵¹Kaya ipinagpag naman ng dalawa ang alikabok sa kanilang mga paa bilang protesta sa kanila, saka nagpatuloy sa siyudad ng Iconio. ⁵²At napuspos naman ng galak at ng Espiritu Santo ang mga alagad.

Pag-eebanghelyo sa Iconio

14 • ¹Sa Iconio, magkasamang pumunta sa sinagoga ng mga Judio sina Pablo at Bernabe. Gayon na lamang ang kanilang pangangaral kayat maraming Judio at Griyego ang sumampalataya. ²Ngunit ginulo ng mga Judiong

Diyos na naglaan sa atin ng pamumuhay na ito na kapiling siya na dumadaloy sa buhay na walang hanggan (Jn 17:3).

• **14.1** Nagaganap din dito ang nangyari sa Antiokiya sa Pisidia. Nagsasalita si Pablo at Barnabas nang buong tapang at tatag (14:3). Ganito ang tunay

ayaw sumampalataya ang mga di-Judio at nilason ang isipan ng mga ito laban sa mga kapatid.

³Kaya matagal na nanatili roon sina Pablo at Bernabe. Naging matatag sila para sa Panginoon na siya mismong nagpatunay sa alok niyang pagliligtas, sa pagbibigay niya ng mga tanda at himala sa kanilang mga kamay.

⁴Ngunit nahati ang bayan: pumanig ang iba sa mga Judio, at ang iba nama'y sa mga apostol. ⁵May tangka ang mga Hentil at mga Judio, sa pangunguna ng kanilang mga pinuno, na lapastanganin at batuhin sila. ⁶Ngunit nalaman nila ang tungkol dito kaya tumakas sila pa-Listra at Derbe na mga lunsod ng Licaonia, at sa mga karatig-bayan. ⁷Doon sila patuloy na nag-ebanghelyo.

Sa Listra at Derbe

• ⁸Matagal na nanatili sina Pablo at Bernabe sa Listra. May isang lalaking nakaupo roon, na di magamit ang mga paa; lumpo siya mula nang ipanganak at hindi pa nakalakad kailanman. ⁹Narinig nito si Pablo na nagsasalita. Tinitigan naman siya ni Pablo, at nakita niyang nananalig ito na gagaling siya. ¹⁰Kaya malakas niyang sinabi: "Tumindig ka!" At lumukso ang lalaki at lumakad!

¹¹Nang makita ng mga tao ang ginawa ni Pablo, nagsigawan ang mga iyon at sinabi sa wikang Licaonia: "Bumaba sa amin ang mga diyos sa anyo ng tao!" ¹²Tinawag nilang Zeus si Bernabe, at

Hermes naman si Pablo dahil siya ang tagapagsalita.

¹³Dumating din ang pari ng templo ni Zeus na nasa harapan ng lunsod. May mga baka at kuwintas na bulaklak siyang dala, kasama ang mga taong gustong maghandog ng mga ito.

¹⁴Nang malaman ito ng mga apostol na sina Bernabe at Pablo, pinunit nila ang kanilang mga damit at patakabong pumunta sa karamihan. Sumigaw sila: ¹⁵"Mga ginoo, bakit ninyo ito ginagawa? Mga tao rin kaming may kahinaan, tulad ninyo, at ipinangangaral namin na talikuran ninyo ang ganitong mga walang silbing-bagay at magbalik-loob sa Diyos na buhay, na *may-gawa ng langit at lupa at ng dagat at lahat ng naroroon*. ¹⁶Sa nagdaang mga salinlahi, pinahintulutan niyang ang mga bansa ang magpasya ng sarili nilang pamumuhay. ¹⁷Ngunit hindi niya sila iniwan kundi pinatunayan niya ang kanyang sarili sa pamamagitan ng kanyang kabutihan. Binibigyan niya kayo ng ulan mula sa langit at ng saganang ani sa takdang panahon. Binubusog niya kayo sa pagkain at pinupuno ng kagalakan ang inyong mga puso."

¹⁸Sa kabila ng ganitong mga pahayag, halos hindi mapigilan ng mga apostol ang bayan na maghain ng alay sa kanila.

¹⁹Ngunit may dumating na mga Judio mula sa Antiokiya at Iconio na nakipaglaban kina Pablo at Bernabe. Hinimok nila ang mga tao na itakwil sila sa pagsasabing kabulaanan lamang ang mga ito.

na apostol na inantig ng Espiritu Santo. Hindi likas na katangian ng tao ang katiyakang ito, na humikayat sa mga nakikinig. Ipinagkaloob ito ng Diyos sa mga taong nagtitiwala sa kanya kahit na mararamdaman nilang mahina sila at hindi handa (tingnan ang 1 Tes 2:2 at 2 Cor 12:10).

Ang mga nakikinig kay Pablo ay mga taong may relihiyon at sumusunod sa kanilang sariling kaugalian at pamamaraan ng pagsamba sa kanilang mga diyos. Mayroon silang mga pari, ritwal at paghahandog. Ngunit inanyayahan sila ni Pablo upang matuklasan ang kakaibang daan ng pananampalataya; at kaloob ng Diyos sa tao ang pananampalataya.

• 8. Naniniwala ang taong maysakit sa ipinahayag ni Pablo. Nananalig siya na magpapagaling sa kanya si Kristong tunay na buhay at tumatayo siya sa tawag ni Pablo. Nagbabadya ang pagpapagaling na ito ng nagaganap sa kaibuturan; handang tumayo at kumilos ang tao sa mga hinihiling ng Ebanghelyo. Handa siyang baguhin ang kanyang buhay, at lumaya sa mga kaugalian ng tao na balakid sa kanyang patutuhan.

Namangha ang iba sa milagro, pero hindi nila ito naiintindihan. Hindi nila narinig ang tawag ng Diyos at hindi sila magpapanibago sa kanilang pamumuhay.

At binato nila si Pablo, at kinaladkad pala-bas sa lunsod sa pag-aakalang patay na siya. ²⁰Ngunit nang paligiran si Pablo ng mga alagad, tumindig siya at nagbalik sa lunsod. Kinabukasan, nagtuloy naman sila ni Bernabe sa Derbe.

Pagbabalik sa Antiokiya

• ²¹Ipinangaral nila ang magandang balita sa lunsod na iyon at marami silang naging alagad. At saka sila bumalik sa Listra, Iconio at Antiokiya. ²²Pinasigla nga nila ang mga alagad at pinalakas ang loob na manatili sa pananampalataya, sapagkat, sinabi nila: “Marami ang dapat nating pagtiisan para makapasok sa kaharian ng Diyos.”

²³Humirang sila ng Matatanda sa bawat iglesya. Matapos manalangin at magayuno, itinagubilin nila ang mga ito sa Panginoon na pinananaligan nila.

²⁴Pagkatapos ay dumaaan sila sa probinsya ng Pisidia hanggang makarating sa Panfilia. ²⁵Pagkatapos nilang maipangaral ang salita sa siyudad ng Perge, bumaba naman sila sa baybayin ng Atalia. ²⁶Mula roo’y naglayag sila pa-Antiokiya kung saan sila itinagubilin sa kalinga ng Diyos alang-alang sa gawang kanilang ginampanan.

²⁷Pagdating doon, tinipon nila ang Iglesya at ipinahayag ang lahat ng ginawa

ng Diyos sa pamamagitan nila, at kung paano niya binuksan ang pinto ng pananampalataya sa mga di-Judio. ²⁸Matagal silang tumigil doon, kasama ng mga alagad.

Ang konseho sa Jerusalem

15 • ¹May mga lalaking dumating noon mula sa Judea, na nagturo sa mga kapatid: “Maliban kung kayo ay tinuli ayon sa kaugalian ni Moises, hindi kayo maliligtas.”

²Nagkaroon ng gulo dahil dito at mahigpit silang nilabanan nina Pablo at Bernabe. Sapagkat sinabi ni Pablo sa mga tao na mananatili sila sa kanilang kalagayan nang magsimula silang manampalataya. Sa dakong huli’y iminungkahi ng mga dumating mula sa Jerusalem na magpunta sa Jerusalem sina Pablo at Bernabe at ang ilan pa sa kanilang grupo upang iharap ang problemang iyon sa mga apostol at sa Matatanda.

³Kaya sinugo sila ng Iglesya. Nang dumaaan sila sa Fenicia at Samaria, sinabi nila kung paano nagbalik-loob sa Diyos ang mga di-Judio kayat nagalak ang lahat ng kapatid. ⁴Pagdating nila sa Jerusalem, tinanggap sila ng Iglesya, ng mga apostol at ng Matatanda. Ipinahayag nila sa mga ito ang lahat ng ginawa ng Diyos sa pamamagitan nila.

• 21. Katapusan ng kanilang misyon ang Derbe. Bumabalik sina Pablo at Barnabas sa daang kanilang pinaglabayan at dinadalaw ang mga pamayanang itinatag nila sa iba’t ibang pook. At naglalayag sila patungong Antiokiya nang hindi na dumaaan sa pulo ng Cyprus.

Noong panahong iyon wala pang mga parokya, pari, simbahan o mga aklat. Kaya tungkulin ng apostol ang pagtatalaga sa Iglesya sa pamamaraan na makapagpatuloy ito at lumago. May isang banal na Aklat na ang Biblia ng mga Judio. At makapaglilwanag nito ang mga propeta; sila ang nagtuturo sa Lumang Tipan ng mga aral at tanda na nagpapahayag kay Kristo. Dadalawing tuwina ng mga apostol o mga propetang galing sa ibang simbahan ang iba’t ibang pamayanan.

Mayroon ding mga pagkakatipun-tipon na saklaw ang Huling Hapunan ng Panginoon (tingnan sa 1 Cor 11). Maliban sa Eukaristiya, ibinabahagi ng bawat isa ang kanilang sariling espirituwal na kaloob o karisma

(tingnan sa 1 Cor 12-14). Mayroong mga pinuno sa pamayanang Judio na tinatawag nilang “nakatatanda”. Gayundin sa mga Kristiyano, nagpapatong sila ng kamay sa mga “Matatanda” (o presbitero) na mamamahala at namumuno sa Eukaristiya (tingnan ang paliwanag sa 13:1).

Sa gayon, mauunawaan natin na hindi natapos ang isang misyon hanggang di makabuo ng mga pamayanang may sariling mga pinuno at mga kasaping nakikiisa sa lahat ng mga gawain.

• **15.1** Makikita natin ang unang salungatan sa loob ng Iglesya na isinasalaysay rin ni Pablo sa Gal 1:1-10.

Napakahalaga ng pagtatalakay na iyon: maliligtas ba lamang ang mga pagano sa pananampalataya kay Jesus at sa binyag, o kailangan ang pagtupad nila sa mga batas-relihiyon at kaugalian ng mga Judio na pangunahin ang pagtutuli?

⁵Ngunit tumindig ang ilan sa pangkat ng mga Pariseong nananampalataya, at sinabi: “Kailangang tulin din ang mga di-Judio at utusan silang tuparin din ang batas ni Moises.” ⁶Kaya nagtipon ang mga apostol at Matatanda para harapin ang bagay na ito.

⁷Pagkatapos ng mahabang pagtatalo, tumindig si Pedro at sinabi:

“Mga kapatid, alam ninyo ang nangyari sa piling ninyo nang mga nakaraang araw. Inatasan nga ako ng Diyos na ipangaral sa mga di-Judio ang salita ng ebanghelyo at nanampalataya sila. ⁸At ipinagtanggol sila ng Diyos na nakaaalam sa puso, nang ibigay niya sa kanila ang Espiritu Santo, tulad ng ginawa niya sa atin. ⁹Hindi niya tayo itinangi sa kanila, kundi nilinis din niya ang kanilang mga puso sa pananampalataya. ¹⁰Bakit ninyo sinusubok ngayon ang Diyos? Bakit ninyo ipinapataw sa kanila ang pasaning hindi natin nakayang dalhin ni ng ating mga ninuno? ¹¹Naniniwala nga tayo na naligtas tayo tulad nila dahil sa kaloob ng Panginoong Jesus, at gayundin sila.”

¹²Natahimik ang buong kapulungan: pinakinggan nila sina Bernabe at Pablo sa

pagsasalaysay nila sa mga kababalaghan at himalang ginawa ng Diyos sa mga di-Judio sa pamamagitan nila.

• ¹³Matapos silang magsalita, tumindig si Jaime at nagsalita: “Makinig kayo, mga kapatid. ¹⁴Isinalaysay ni Simon ang unang pagkilos ng Diyos sa pagbuo ng bayang talagang kanya mula sa mga di-Judio. ¹⁵At sinang-ayunan ito ng mga propeta,

¹⁶*Babalik ako pagkatapos nito at muli kong itatayo ang bumagsak na bahay ni David. Muli kong ibabangon ang mga guho nito at ititindig* ¹⁷*upang ang Panginoon’y hanapin din ng ibang mga tao ng lahat ng bansa, pagkat sumasakanila ang aking Pangalan.* ¹⁸*Ito ang sabi ng Panginoon: siya ang gagawa nito, na nagpahayag noon pa mang una.*

¹⁹Kayat pasya ko na huwag nating guluhin ang mga di-Judio na lumalapit sa Diyos.

²⁰Sa halip, sulatan natin sila na umiwas sa mga karneng inalay sa mga diyus-diyusan at sa imoralidad, at huwag kumain ng anumang hayop na binigti at ng dugo. ²¹Sapagkat noon pa mang una’y

Sa katunayan, pansamantalang relihiyon lamang ang mga kautusan at ritwal; ang lahat nito ay isang antas ng paghahanda kay Kristo. Noong nagpapahayag si Pablo at Bernabe sa mga di-Judio hindi nila nabanggit ang ritwal ng mga Judio. Subalit naisip ng ilang galing sa bansang Judio na kailangang panatilihin ang lahat dahil galing ito sa Diyos.

Pumupunta si Pablo sa Jerusalem kasama ang ilan sa mga mananampalatayang galing sa pagkapagano. Isa si Tito na tumulong sa kanya. Sa kanilang pagtatalakay, natagpuan ng mga makalumang Judio na nasa harapan sila ng mga totoong mananampalataya na may kapangyarihan at mga kaloob ng Espiritu Santo at hindi naman sila tinuli (nakakahiya!) at wala silang malasakit sa batas ni Moises o sa maka-Judiong pagsamba.

Pinapatunayan ng paglutas sa salungatan ang pagiging tunay na pamayanan ng Iglesya. Nakipagtagpo ang mga “Matatanda”, tagapag-alaga sa Inang Iglesya ng Jerusalem, sa mga apostol, ang *mga haligi ng Iglesya*. Pinatungkulan sila ni Simon Pedro sa kanyang karanasan kay Cornelio (kab. 11) at binuksan niya ang daan ng ganap na kalayaan tungkol sa relihiyong Judio.

Sa atin ding panahon nararapat buksan ang daan ng kalayaan. Araw-araw na dumarami ang mga matatanda at mga kabataang may kaibang kalinangan na hindi tumatanggap sa kawikaan ng Iglesya, sa uri ng kanyang pagkakatiipon-tipon kung Linggo, mga kasagutang ibinibigay sa pangangailangan ng tao. Kinakailangan bang ipataw sa mga manggagawa at kabataan ang pang-unawang hindi nila naiintindihan? Naglalaan si Pedro ng kasagutan.

• 13. Maaaring pinag-isa ni Lucas sa salaysay na ito ang magkaibang tagpo, kaya mayroon tayong pagkalito. Una, mayroong pagkakatatagpo na kababasa lamang natin na nakalutas sa katanungan sa prinsipyo: hindi kailangang tumupad ang mga nahikayat na mga Griyego sa batas ng Lumang Tipan, dahil itinuturing itong pansamantala at para sa mga Judio lamang. Matapos ang pakikisangkot ni Pedro, sinunod ang kautusang ating nabasa sa 15:29. Hinihiling lamang sa mga Griyego na huwag kumain ng karneng inialay sa mga diyos (tingnan ang 1 Cor 8-10) at ang pagmamagandang-loob sa iba nang naaayon sa Ebanghelyo (Lc 6:31; Rom 12).

Pero matapos ito, nagkaroon ng mga sagabal sa

itinuturo na si Moises sa bawat lunsod at ipinahahayag sa mga sinagoga tuwing Araw ng Pahinga.”

Ang dekreto ng Jerusalem

²²Minabuti ng mga apostol at ng Matatanda, kasama ng buong Iglesya, na pumili ng mga lalaking pasasamahin nila kina Pablo at Bernabe pa-Antiokiya. Pinili nila si Judas na tinatawag na Barsabas at si Silas na kinikilala sa mga kapatid. ²³At ipinadala sa kanila ang sulat na ito:

“Pagbati ng mga apostol at Matatanda na mga kapatid sa mga kapatid na di-Judio sa Antiokiya, Siria, at Cilicia. ²⁴Nabalitaan namin na ginugulo kayo ng ilan sa amin at nabalisa tuloy ang inyong loob. Hindi namin sila sinugo. ²⁵Kayatsang malaman namin ito, napagkaisahan naming pumili ng mga taong papupuntahin sa inyo, kasama nina Bernabe at Pablo – ²⁶mga lalaking itinalaga ang sarili sa ating Panginoong Jesucristo.

²⁷Kaya ipinadadala namin sa inyo sina Judas at Silas na siyang magsasabi sa inyo ng mga bagay na ito. ²⁸Minabuti namin at ng Espiritu Santo na hindi namin ipataw sa inyo ang anuman, maliban sa sadyang kailangan: ²⁹umiwas kayo sa pagkaing inialay sa mga diyus-diyusan at huwag gawin sa iba ang ayaw ninyong gawin nila sa inyo. Tuparin ninyo ito at mapapabuti kayo. Paalam.”

mga Iglesya ng Siria-Palestina, kung saan si Jaime ang obispo. Mababasa natin sa 15:20-21 at sa 21:25 na pinag-utusan niya ang mga Iglesyang ito na kinakailangang ipaubaya ng mga Griyego at mga Judio ang ilan sa kanilang mga karapatan. Hindi kakain ang mga Griyego ng karneng may dugo bilang paggalang sa kanilang mga kapatid na Judio na humahamak sa ganitong kaugalian (Rom 14). Subalit hindi ito sinabi ni Jaime sa Jerusalem o ginawang kautusan gaya ng mauunawaan sa ating pagbabasa sa b. 20-21; salungat nga ito sa kautusang itinakda sa pagkakataong ito.

Bigyang-diin natin ang mga sumusunod na pananalita sa kuwento: *ang mga apostol, mga Matatanda at ang buong Iglesya... tayo na kasama ang Espiritu Santo*. Ito ang pagpapasya ng sambayanan na kasama ang mga apostol sa paggabay ng Espiritu Santo.

Matatagpuan sa Roma 14 ang tungkol sa pagbabahinang ng mga Kristiyano.

³⁰Umalis sina Pablo at bumaba sila sa Antiokiya. Tinipon nila roon ang lahat ng tao at ibinigay ang sulat. ³¹At ikinagalak nilang lahat ang gayong tagubilin. ³²Sina Judas at Silas naman na kapwa rin mga propeta ay maraming ipinangaral sa mga kapatid, at pinatatag ang mga ito. ³³Matapos ang mahaba-habang panahon, pinabalik sila ng mga kapatid taglay ang kapayapaan sa mga nagsugo sa kanila. ³⁴Ngunit minabuti ni Silas na manatiling kasama nila, kayatsang mag-isang umalis si Judas. ³⁵At nanatili sina Pablo at Bernabe sa Antiokiya na itinuturo at ipinangangaral ang Salita ng Panginoon.

Ang ikalawang misyon ni Pablo

• ³⁶Makaraan ang ilang araw, sinabi ni Pablo kay Bernabe: “Balikan natin at dalawin ang mga kapatid sa bawat lunsod na pinagpahayagan natin ng Salita ng Panginoon at tingnan ang kanilang kalagayan.”

³⁷Gusto sana ni Bernabe na isama nila si Juan na tinatawag na Marcos. ³⁸Ngunit sa palagay naman ni Pablo’y hindi nila siya dapat isama dahil hindi siya nanatiling kasama nila sa Panfilia, kundi tinalikuran niya sila at iniwan. ³⁹Nagkaroon sila ng mainitang pagtatalo na nagwakas sa paghihiwalay nila. Isinama ni Bernabe si Marcos at naglayag pa-Ciprus. ⁴⁰Pinili

• 36. Noong taong 50, 13 taon na ang lumipas mula nang matagpuan ni Pablo si Kristo sa daan patungong Damasco. Ngayon nagsisimula na ang bagong yugto sa kanyang buhay. Gumagalaw siya bilang apostol at misyonero; nabanaagan ng mga apostol at Iglesya sa Jerusalem ang misyong iniatang sa kanya ni Kristo: siya ang naging apostol ng mga bansang pagano na bumubuo sa imperyong Romano (Gal 2:7-9; Ef 3:8-9).

Huwag nating pagtakhian ang biglaang paghihiwalay ni Pablo at ng kaibigan niyang si Bernabe. Hindi inaalis ng pananampalataya ang pagkatao ng bawat isa. Unti-unti namang nababawasan ng panahon at ng paggawa ng Diyos ang pagsasalungatan. Makalipas ang ilang taon, tutulungan ni Marcos si Pablo na nakabilanggo (Fil 24) at sa katagalan, pagkakulong muli sa kanya, ay hihingi ng tulong kay Marcos (2 Tim 4:11).

naman ni Pablo si Silas at umalis matapos idalangin ng mga kapatid na pagpalain ng Panginoon.

⁴¹Nagtuloy siya sa Siria at Cilicia, at pinatatag niya ang mga Iglesya.

Isinama ni Pablo si Timoteo

16 • ¹Nagpunta rin si Pablo sa Derbe at Listra. Naroon ang isang alagad na tinatawag na Timoteo na anak ng isang babaeng Judiong sumasampalataya; at Griyego naman ang ama. ²Inirekomenda si Timoteo ng mga kapatid sa Listra at Iconio. ³Kaya gusto ni Pablong isama si Timoteo, at isinama nga niya ito at tinuli sapagkat alam ng lahat ng Judio sa lupaing iyon na Griyego ang ama nito.

⁴Sa kanilang pagdaan sa mga lunsod, sinabi nila ang tagubiling ipinasya ng mga apostol at Matatanda sa Jerusalem, upang matupad nila ang mga iyon. ⁵Tumibay naman sa pananampalataya ang mga Iglesya, at parami nang parami ang mga ito araw-araw.

⁶Nagtuloy sila sa mga rehiyon ng Frigia at Galasya matapos hadlangan ng Espi-

ritu Santo na ipangaral ang Salita sa lupain ng Asia. ⁷Pagdating nila sa hangganan ng Misia, gusto sana nilang magpatuloy pa-Bitinia, ngunit hindi ito ipinahintulot ng Espiritu ni Jesus. ⁸Kaya dumaan sila sa Misia at nagtuloy sa Troas.

Magtutungo si Pablo sa Macedonia

• ⁹Nang gabing iyon, nagkaroon ng pangitain si Pablo: isang lalaking taga-Macedonia ang nakatayo at nakikiusap sa kanya: “Pumunta ka naman sa Macedonia at tulungan kami.” ¹⁰Pagkagising ni Pablo, isinalaysay niya sa amin ang pangitain at naunawaan namin na tinatawag kami ng Diyos na ipangaral ang ebanghelyo sa mga taga-Macedonia.

¹¹Naglayag kami mula sa Troas hanggang sa isla ng Samotracia, at dumaong kinabukasan sa Neapolis. ¹²Mula roo’y tumuloy kami sa Filipos na pangunahing lunsod sa lupain ng Macedonia at isang kolonyang Romano. Ilang araw kami sa lunsod na iyon.

¹³At sa Araw ng Pahinga, lumabas kami ng lunsod, sa may tabing-ilog, sa

• **16.1** Hindi sapat para kay Pablo ang magtatalaga ng mga matatanda sa bawat pamayanan. Gusto rin niyang magkaroon ng mga katulong na dadalaw at magpapatibay sa mga umiiral na pamayanan at magsisimula ng mga bagong pamayanan. Si Timoteo ang magiging una sa mga iyon. Pinahahalagahan ni Pablo ang mabuting pagpapatotoo ng mga mananampalataya sa kanya. Sa pagtatalaga ng mamumuno sa mga pamayanan, lagi niyang hihilingin na pahalagahan sila ng iba (tingnan ang 1 Tim 3:7 at Tito 1:6).

Ipinakikita ng isang detalye na may kahinahunan si Pablo at nakapagpapaubaya. Hindi niya minarapat na tuliin ang mga pagano sapagkat wala nang halaga ang ritwal na ito sa mga Kristiyano. Gayunman, tinutuli ni Pablo si Timoteo na isang Judio ayon sa kautusan ng Batas upang huwag siyang magkaroon ng problema sa mga mananampalatayang galing sa bayang Judio at mapaglingkuran sila nang walang balakid.

Bigyang-pansin natin na nagbibigay lamang si Lucas ng pahapyaw na pagsasaysay tungkol sa paglalakbay na tumagal ng humigit-kumulang sa dalawang taon. Ipinakikita ng mga sulat ni Pablo ang mapagtiyagang trabaho niya sa mga katatatag na pamayanan upang turuan ang mga mananampalataya at namumuno.

Sa dalawang pagkakataon pinigilan ng Espiritu Santo si Pablo na maisakatuparan ang kanyang balak na itanim ang Iglesya sa Romanong lalawigan ng Asia.

Nagbabadya sa kanya ang Espiritu Santong magpatuloy sa paglalakbay patungong Macedonia, ang unang lalawigan sa Europa. Sa gayon, pinatutunayan ang kalooban ng Diyos na dalhin sa lalong madaling panahon ang Ebanghelyo sa Roma na siyang sentro ng imperyo. Buong sigla at sigasig namang tumatalima si Pablo sa antig ng Espiritu Santo.

• **9.** Biglang binanggit ng talata ang katagang *tayo*. Nangangahulugang nagsisimulang maghayag si Lucas ng kanyang sariling pakikisangkot. Siguro’y natagpuan sa Troas ni Pablo at ni Silas si Lucas na isang manggagamot galing sa Antiokiya na naghihintay sa kanila. Maaaring naglayag siya patungo rito samantalang naglakad ang dalawa sa dakong loob ng probinsya.

• **16.** Maaaring nakatulong sa pagbibigay halimbawa ng kalayaang maka-Kristiyano ang lahat ng naganap sa Filipos.

Pinalalaya ni Pablo ang dalagang manghuhula. Ayon sa Biblia, hindi man ito panlilinlang, nanggagaling naman ang ganitong kakayahan sa mga lihim na kapangyarihang naghahari sa mundo (Col 2:15; 1 Cor 2:8). Sumasangguni ang tao sa mga manghuhula at “horoscope” dahil sa kawalan niya ng tiwala sa Ama na gumagabay sa kanyang buhay, at naglalayo sa atin sa

pag-asang doon nagtitipon ang mga Judio para manalangin. Naupo kami roon at kinausap ang mga babaeng magkakasama.¹⁴ Isa sa mga babaeng naroon ay nagngangalang Lydia, tintera siya ng mga telang purpura at taga-lunsod ng Tiatira. Kabilang siya sa “mga may-takot sa Diyos.”

Binuksan ng Panginoon ang kanyang puso para tanggapin ang mga sinabi ni Pablo.¹⁵ Nagpabinyag siya, pati na ang buo niyang sambahayan, at sinabi niya: “Kung sa tingin ninyo’y tapat ako sa Panginoon, tumuloy kayo sa aking tahanan at doon tumigil.” At pinilit niya kami.

Sina Pablo at Silas sa bilangguan

•¹⁶ Minsa’y papunta kami sa lugar ng panalangin, at may nakasalubong kaming isang aliping dalagitang inaalihan ng espiritu at nakapanghuhula. Malaki ang kinikita ng mga amo nito dahil sa kanyang panghuhula.

¹⁷ Sinundan-sundan nito si Pablo, pati kami, habang sumisigaw: “Mga alipin ng Kataas-taasang Diyos ang mga lalaking ito na nangangaral kung paano kayo maliligtas.”¹⁸ Ilang araw din niyang ginagawa ito hanggang mainis si Pablo, at hinarap niya at sinabi sa espiritu: “Sa ngalan ni Jesucristo, iniutos ko sa iyong lumabas ka sa kanya.” At noon di’y lumabas ang espiritu.

¹⁹ Nang makita ng kanyang mga amo na wala na ang kanilang pinagkakakitaan, sinunggaban nila sina Pablo at Silas, at

kinaladkad sa liwasang-bayan sa harap ng mga maykapangyarihan.²⁰ Isinakdal nila sila sa mga pinunong-bayan, at sinabi: “Mga Judio ang mga lalaking ito at ginugulo nila ang ating lunsod.”²¹ Itinuturo nila ang mga kaugaliang hindi natin matanggap at maisasagawa bilang mga Romano, at hindi maaaring tanggapin o sundin.”²² Nakiisa ang mga tao sa pananakit sa kanila. Pinahubaran sila ng mga pinunong-bayan, at ipinahampas.

²³ Matapos silang paghahampasin ay ipinabilanggo naman sila, at inatasan ang tanod na bantayan silang mabuti.²⁴ At sa pagtanggap ng gayong utos, ipinasok niya ang mga ito sa kulungan sa loob at ikinadena ang kanilang mga paa.

Mahimalang pagliligtas

²⁵ Bandang hatinggabi na at nana-nalangin at umaawit ng mga papuri sa Diyos sina Pablo at Silas. Nakikinig naman ang iba pang mga bilanggo.²⁶ At biglang lumindol nang malakas, kaya yumanig ang pundasyon ng piitan. Bumukas din ang lahat ng pinto at nakalag ang kadena ng lahat ng bilanggo.

²⁷ Nang magising ang bantay at makitang bukas ang mga pinto ng kulungan, binunot nito ang kanyang tabak at magpapakamatay na sa pag-aakalang nakatakas ang mga bilanggo.²⁸ Ngunit sumigaw si Pablo: “Huwag mong saktan ang iyong sarili pagkat narito kaming lahat!”

²⁹ Humingi ng ilaw ang bantay at agad na pumasok, at nanginginig na nagpatirapa sa harap nina Pablo at Silas.

Diyos ang pagsangguni. Isa sa unang kahirapan ng mundong Griyego ang pagkaalipin sa mga superstisyong ito.

Pagkapagaling sa dalaga, walang masasabi ang mga amo niya maliban sa *itinuturo ng mga taong ito ang bagong kaugaliang hindi natin matanggap*. Gumamit na ang mga Judio ng ganitong pangangatwiran at gagamit pagkatapos ang marami pa sa pagtuligsa sa mga tunay na mananampalataya. Nagkukunwari silang tagapagtanggol “ng banal na tradisyon ng ating kalinangan” at wala silang taimtim na pagtingin sa mga naganap.

Mayroong pangunahing silid sa mga bilangguan ng

mga Romano. May parilya sa gitna ng palitada na nakapinid sa bukana na pinagtatapanan sa mga pinakamapanganib na mga bilanggo. Dito ipiniit sina Pablo at Silas. Kahit na nakakadena ganap silang malaya; at minarapat pa rin nilang magpuri sa Diyos sa kabila ng mga bugbog at sugat. Sa katahimikan ng gabi, nakikinig sa kanila ang mga kapwa nila bilanggo.

Nakikinig rin ang Diyos sa kanila. Nakaaakit ang kabayanihan ng Kristiyanong kalayaan ng pagpatotoo ng Espiritu Santo. Nagpapahayag ang pagbukas ng mga pintuan sa pag-iral ng Diyos na tagapagpalaya.

Makikita rin kung papaano naipagsasanggalang ni Pablo ang sariling karapatan (37).

³⁰ At matapos niyang sarhan ang ibang mga bilanggo inilabas niya ang dalawa at sinabi: “Mga ginoo, ano ang dapat kong gawin para maligtas?” ³¹ At sumagot sila: “Sumampalataya ka sa Panginoong Jesus, at maliligtas ka, pati ang iyong sambahayan.” ³² At ipinangaral nila ang Salita ng Panginoon sa kanya at sa lahat ng nasa bahay nito.

³³ Nang gabi ring iyon mismo’y ipinagsama sila ng bantay at hinugasan ang kanilang mga sugat. At agad nilang bininyagan siya pati ang buo niyang pamilya. ³⁴ Pinatuloy niya sila sa kanyang tahanan at ipinaghanda ng pagkain. At ipinagdiwang nila ng kanyang sambahayan ang kanilang panampalataya sa Diyos.

³⁵ Kinaumagahan, inutusan ng mga pinunong-bayan ang kanilang mga tauhan para sabihin sa bantay: “Palayain na ang mga lalaking iyan.” ³⁶ At sinabi ng bantay ang utos kay Pablo: “Iniutos ng mga pinunong-bayan na palayain na kayo. Makaaalis na kayo at sumainyo ang kapayapaan.”

³⁷ Ngunit sumagot si Pablo: “Lantaran nila kaming ginulpi nang walang paghuhukom kahit na mga mamamayang Romano kami at ikinulong kami. At ngayo’y gusto nila kaming palayain nang lihim? Hindi! Pumarito sila at sila ang magpalabas sa amin.”

³⁸ Iniulat ito ng mga tauhan sa mga pinunong-bayan, at kinabahan sila nang malaman nilang mga Romano sina Pablo at Silas. ³⁹ Kayat dumating ang mga pinunong-bayan kasama ang marami pa nilang kaibigan at hiniling sa kanilang umalis na, at sinabing: “Hindi namin alam na matutuwid na tao pala kayo.” At nang paalis na sina Pablo at Silas, idinagdag nila: “Hindi sana maghatid ng mga

problema sa amin, pagkaalis ninyo, ang pagkakapagsalita namin sa inyo nang masakit.” ⁴⁰ Kaya lumabas sila sa kulungan at pumunta sa bahay ni Lydia, kung saan sila nagkita ng mga kapatid. Umalis sila matapos palakasin ang loob ng mga iyon.

Mga pagsubok sa Tesalonika

17 • ¹ Pagkaraan nila sa Anfipolis at Apolonia, dumating sila sa Tesalonika. May sinagoga ng mga Judio roon, ² at ayon sa nakagawian na niya, pumasok dito si Pablo at tatlong Araw ng Pahinga siyang nakipagtalakayan sa kanila tungkol sa Kasulatan. ³ Ipinaliwanag niya at pinatunayan na kailangang maghirap ang Kristo at muling mabuhay. At sinabi niya: “Ang Jesus na ito na ipinangangaral ko sa inyo ang Kristo.”

⁴ Ilan sa mga Judio ang nahikayat at sumama kina Pablo at Silas, gayon din ang maraming Griyegong “may-takot sa Diyos,” at hindi iilang pangunahing kababaihan.

⁵ Ngunit nainggit ang mga Judio, kaya tumawag sila ng mga sanggano mula sa liwasang-bayan, at bumuo ng isang pangkat na nanggulo sa lunsod. Nilusob nila ang bahay ni Jason, sa paghahanap kina Pablo at Silas para iharap sa pagtitipton. ⁶ Nang hindi nila nakita ang dalawa, kinaladkad nila si Jason at ang ilan sa mga kapatid, at iniharap sa mga opisyal ng lunsod, at isinigaw: “Nakarating na hanggang dito ang mga lalaking ito na nanggulo sa buong daigdig!” ⁷ At pinatuloy sila ni Jason sa kanyang tahanan. Nilalabag nilang lahat ang mga kautusan ng Cesar, at sinasabing may iba pang hari, ang tinatawag na Jesus.”

⁸ Naligalig ang mga tao at mga opisyal

• **17.1** Dapat bigyang pansin sa paglalakbay na ito ang naganap sa Tesalonika, pangunahing bayan ng Macedonia. Marahas na laban kay Pablo ang halos buong komunidad Judio. Kayat magsisimula ang pamayanang Kristiyano sa mga taong Griyego na

“may-takot sa Diyos” na unang nakilala ni Pablo sa sinagoga at iba pang mga paganong Griyego. Hindi nananahan si Pablo nang higit sa dalawang buwan dahil sa pag-uusig. Papaano tatagal ang Iglesyang itinatag sa loob ng ilang linggo lang, na binuo ng mga

sa kanilang narinig. ⁹Kaya pinapag-piyansa nila si Jason at ang iba pa saka sila pinalaya.

¹⁰Kinagabihan, agad na pinapunta ng mga kapatid sina Pablo at Silas sa siyudad ng Berea. Pagkarating nila roon, pumunta sila sa sinagoga ng mga Judio. ¹¹Mas bukas ang mga Judio roon kaysa mga taga-Tesalonika, at interesado nilang tinanggap ang Salita. Araw-araw nilang sinusuri ang mga Kasulatan para patotohanan ang sinabi ni Pablo. ¹²Marami sa mga Judio ang sumampalataya, pati sa mga Griyego, mga kilalang kababaihan at marami sa mga kalalakihan.

¹³Ngunit nang malaman ng mga Judio sa Tesalonika na ipinangangaral ni Pablo ang Salita ng Diyos sa Berea, nagpunta rin sila roon para sulsulang manggulo ang mga taong-bayan. ¹⁴Kaya agad pinapunta ng mga kapatid si Pablo sa tabing-dagat, pero naiwan sina Silas at Timoteo. ¹⁵Inihatid si Pablo ng mga sumama sa kanya hanggang sa siyudad ng Atenas. At

pagbalik nila sa Berea, pinagbilinan sila ni Pablo na pasunurin kaagad sina Silas at Timoteo.

Si Pablo sa Atenas

• ¹⁶Habang hinihintay sila ni Pablo sa Atenas, lubha siyang nabagabag nang mapansin niyang makadiyus-diyusan ang lunsod. ¹⁷Kaya nakipag-usap siya sa mga Judio sa sinagoga at sa mga “may-takot sa Diyos” at sa sinumang makita niya sa mga liwasang-bayan araw-araw.

¹⁸Nakipagtalo rin sa kanya ang ilang pilosopong Epicureo at Estoico, at sinabi ng ilan: “Ano ba ang gustong sabihin ng nagdudunung-dunungang ito?” Sinabi naman ng iba: “Parang tagapangaral siya ng mga banyagang espiritu.” Sapagkat nangangaral siya tungkol kay Jesus at sa Muling Pagkabuhay.

¹⁹At isinama nila siya at iniharap sa bulwagan ng Areopago, at sinabi: “Maaari bang malaman namin kung ano itong bagong aral na itinuturo mo? ²⁰Mga

paganong may kaunting pagsasanay? Nagpatuloy pala ito: tingnan ang Mga Sulat sa mga taga-Tesalonika.

• 16. Pinakabantog na siyudad ang Atenas sa bansang Griyego. Maging sa pagkawala ng kapang-yarihang-pulitikal, nanatili itong pangunahing pook sa kalinangan ng imperyong Romano. Pumunta roon si Pablo na laging nagmimithing magbigay ng Ebanghelyo sa mga malalaking siyudad at daungan kung saan pinag-uusapan ang lahat at mula rito lumalaganap sa kapaligiran ang mga balita.

Binigyan si Pablo ng pagkakataong makapagsalita sa harapan ng mga pilosopo at pinunong taga-Atenas. Hindi siya nagdalawang-isip na tanggapin ito. Sinikap niyang ipagmarunong ang kanyang pahayag alang-alang sa mga marunong na iyon at pagkabigo lamang ang nakamit niya. Kaunti ang pagtanggap sa Ebanghelyo ng mga marunong na mausisa pa ukol sa narinig na anumang bago kaysa makiisa sa katotohanan.

Minarapat ni Pablong magsalita muna ng tungkol sa mga taong naghahanap sa Diyos. Pagkatapos makapagsasabi siyang dumating ang Diyos sa pamamagitan ni Jesus upang humanap sa tao at bigyan sila ng panahong mahikayat bago ang paghuhukom. Subalit hindi nila pinahintulatang tapusin ang kanyang pananalita.

Bigyang pansin natin ang pagpuri ni Pablo sa mga pagano at mga marunong nila. *Ginusto niyang hanapin nila ang Diyos.* Hindi hinuhusgahan ni Pablo ang mga marunong na walang pananampalataya. Sa

kabila ng kanilang mga kamalian, kailangang pahala-gahan ang pagnanais ng tao upang makarating sa Katotohanan, na ang Diyos. Ipinakikita ng Diyos ang kanyang sarili sa kalikasan at sa pamamagitan ng lahat ng uri ng pagpapala sa ating buhay. Ginigising sa atin ng Diyos ang pagmamalasakit na pagkaisahin ang lahat ng tao sapagkat *iisa lamang ang dugo* ng lahat.

Ngayon, kinakailangang patungkulan ng may paggalang ang mga pagano at mga di-Kristiyanong relihiyon. Ang mga ito ang pagsisikap ng mga taong naghahanap sa Diyos, kumikilos sa kanila ang Espiritu Santo. Hindi sumisira ang Ebanghelyo, kundi umuunlad sa kalinangan, relihiyon at karunungan. Sa gayunding paraan, hindi natin maipapahayag ang Mabuting Balita sa mga karaniwang tao sa lunsod at sa mga manggagawa nang hindi iginagalang ang mga kilusang bumubuhay sa pag-asa ng katarungan para sa lahat at ang wakas ng pangiging-babaw ng mga dayuhan sa maraming mga bansa.

Sa bandang huli naman, binibigyang-diin ni Pablo na *minamabuti ng Diyos na di pansinin ang panahon ng kulang na kaalaman.* Dumating na si Kristo. Simula sa kanya na ulo (Col 1:18), titipunin sa iisang katawan ang nagkawatak-watak na mga anak ng Diyos (Jn 1:52; Ef 1:10). At sapagkat siya ang huling katotohanan dapat maniwala ang lahat sa Ebanghelyo. Sa pamamagitan niya maghuhukom ang Diyos sa mundo: maliligtas o mahahatulan ang mga tao at mga bansa sa pagtanggap o pagtatakwil sa Diyos na iyon na naparitong dukha at mapagpakumbaba.

katakatakang bagay ang ipinaaabot mo sa aming pandinig, at gusto naming malaman ang kahulugan ng mga ito.”

²¹ Walang ibang pampalipas-oras ang mga taga-Atenas at ang mga banyagang tagaroon kundi ang pag-usapan at pakinggan ang anumang bago.

²² Kaya tumayo si Pablo sa gitna ng bulwagan ng Areopago, at sinabi: “Mga taga-Atenas, nakikita kong napakarelihiyoso ninyo. ²³ Sapagkat sa paglalakad ko at pagmamasid sa inyong mga templo, may nakita rin akong altar na may nakasulat na ganito: *Sa di nakikilalang diyos*. At ngayon, ang sinasamba ninyong di nakikilala ang ipahahayag ko sa inyo.

²⁴ Ang Diyos na may gawa ng daigdig at lahat ng naroroon, bilang Panginoon ng langit at lupa, ay hindi nananahan sa mga templong gawa ng tao. ²⁵ Hindi rin siya napaglilingkuran ng mga kamay ng tao, na para bang may kinakailangan pa siya, dahil siya mismo ang nagbibigay ng buhay at hininga sa lahat ng tao at sa lahat ng bagay.

²⁶ Mula sa iisang dugo ginawa niya ang bawat bansang maninirahan sa balat ng lupa at itinakda ang kanya-kanyang panahon at lupaing sasaklawin. ²⁷ Ginusto rin niyang hanapin nila ang Diyos at matagpuan, kahit na sa pangangapa lamang. Ang totoo’y hindi siya malayo sa bawat isa sa atin; ²⁸ *sa kanya tayo nabubuhay at kumikilos at umiiral* gaya ng sinabi ng ilan sa inyong mga makata na: *Kalahi niya tayo*.

• **18.1** Corinto, pangunahing daungan ng mga Griyego na may 600,000 naninirahan, at kung saan 400,000 ay mga alipin, at pangunahing bayan ng lalawigan ng Acaya, sentro ng kalakalan, pang-espirituwal at kalinangan. Maraming templo rito na pinagsisilbihan ng libu-libong mga bayarang babae. Bantog ang siyudad sa pagkaluho at pangungurakot. Pumunta rito si Pablo at nanirahan ng 18 buwan hanggang sa katapusan ng taong 52. Tama ang petsang ito, sapagkat nagsasaad ang kasaysayan na si Galion ang naging gobernador ng Acaya noong taong 52.

Matutunghayan natin ang mag-asawang Akila at Priscila. Maaaring Kristiyano na sila noon subalit

²⁹ Kung talagang kalahi tayo ng Diyos, huwag nating tumbasan ng ginto o pilak o bato o anumang likha ng kamay at isip ng tao ang pagka-Diyos.

³⁰ Ngunit minamabuti ngayon ng Diyos na di pansinin ang mga panahon ng kulang na kaalaman at iniuutos niya sa lahat ng tao sa lahat ng dako na magbagong-loob. ³¹ May araw nga siyang itinakda para hatulan nang may katarungan ang sangkalupaan sa pamamagitan ng lalaking kanyang hinirang. At pinatunayan niya sa lahat ang lalaking ito nang buhayin niyang muli.”

³² Pagkarinig nila ng tungkol sa muling pagkabuhay, pinagtawanan siya ng ilan at sinabi naman ng iba: “Pakikinggan ka naming muli tungkol dito.” ³³ Kaya iniwan sila ni Pablo. ³⁴ Ngunit may mga sumama sa kanya at nanampalataya, isa na si Dionisio na kabilang sa Areopago at isang babaeng nagngangalang Damaris, at iba pa.

Si Pablo sa Corinto

18 • ¹ Pagkatapos nito, umalis si Pablo sa Atenas at naglakbay pa-Corinto. ² Nakita niya roon si Akila na isang Judiong katutubo ng Ponto. Kararating pa lamang nito mula sa Italya, kasama ang kanyang maybahay na si Priscila, dahil sa utos ni Emperador Claudio na palayasin ang lahat ng Judio sa Roma.

Sumama sa kanila si Pablo; ³ at sapagkat kapwa sila mga manggagawa ng

pinaalis ng kautusan ng Emperador ang lahat ng mula sa lahing Judio sa Roma.

Itinatalaga ni Akila at Priscila ang kanilang mga sarili upang tumulong sa mga gawain ni Pablo. Tutulungan siya nila sa iba’t ibang pagkakataon sapagkat hindi sila nakatali sa anumang lunsod o bansa.

Pahalagahan natin ang sinabi ni Jesus tungkol sa pangitain. Hindi pinanghinaan ng loob ang apostol dahil lamang sa mga balakid. Alam niya na kadalasang pinadarami ng demonyo ang mga balakid kung pupunta ka sa kanyang teritoryo sapagkat natatakot siyang mawala ang kanyang paghahari. Datapwat sa sentrong ito ng pangungurakot, higit na makapang-yarihan ang pagpapala.

tolda, nagtatrabaho siyang kasama nila.
⁴Tuwing Araw ng Pahinga, nakikipagtalakayan siya sa sinagoga at kinukumbinsi ang mga Judio at mga Griyego.

⁵Nang dumating naman sina Silas at Timoteo mula sa Macedonia, itinalaga ni Pablo ang kanyang sarili sa pangangaral para patunayan sa mga Judio na si Jesus ang Kristo. ⁶Nang salungatin siya at insultuhin ng mga tao, ipinagpag niya ang kanyang damit at sinabi: “Bahala kayo sa inyong sarili! Wala na akong pananagutan sa inyo. Mula ngayo’y pupunta ako sa mga di-Judio.”

⁷Umalis nga siya sa lugar na iyon at tumuloy sa bahay ng isang lalaking nagngangalang Tito Justo, na kabilang sa mga “may-takot sa Diyos.” Katabi lamang ng sinagoga ang bahay nito. ⁸Sumampalataya rin sa Panginoon si Crispong tagapamahala ng sinagoga, kasama ng buo niyang sambayanan. Marami ring taga-Corinto na nakarinig sa salita ni Pablo ang sumampalataya at nagpabinyag.

⁹Isang gabi, sinabi ng Panginoon kay Pablo sa isang pangitain: “Huwag kang matakot. Patuloy kang mangaral, at huwag tumahimik ¹⁰sapagkat sumasaiyo ako, at hindi ka sasaktan ninuman. May-roon akong isang malaking sambayanan sa lunsod na ito. ¹¹Kaya nanatili roon si Pablo nang isang taon at anim na buwan, at ipinangaral ang Salita ng Diyos.

¹²Ngunit nang maging gobernador ng Acaya si Galion, nagkaisa ang mga Judio laban kay Pablo. Dinakip siya ng mga ito at iniharap sa hukuman, ¹³at pinara-

tangan: “Hinihikayat ng lalaking ito ang mga tao para sambahin ang Diyos nang labag sa Batas.”

¹⁴Magsasalita pa lamang si Pablo nang sabihin ni Galion sa mga Judio: “Maki-kialam ako kung may kinalaman ito sa pagkakasala o krimen. ¹⁵Pero mga pagtatalo lamang ito tungkol sa salita at mga pangalan batay sa inyong Batas, kaya bahala kayo. Hindi ako hukom para sa mga bagay na ito.” ¹⁶At pinalabas niya sila sa hukuman.

¹⁷Kayat sinunggaban ng mga ito si Sostenes na tagapamahala ng sinagoga, at ginulpi sa harap ng hukuman. Ngunit hindi iyon pinansin ni Galion.

¹⁸Tumigil pa nang ilang araw si Pablo sa Corinto, bago iniwan ang mga kapatid, at naglayag pa-Siria, kasama sina Akila at Priscila. Pagdating sa siyudad ng Senkreas, nagpagupit siya (mahaba na ang buhok niya dahil sa panatang ginawa niya).

¹⁹Dumating sila sa siyudad ng Efeso. At nang sumunod na Araw ng Pahinga, iniwan niya sina Akila at Priscila, at siya nama’y pumasok sa sinagoga at naki-pagpaliwanagan sa mga Judio. ²⁰Pinakiusapan nila siyang manatili pa roon nang mas matagal, pero tumanggi siya. ²¹Ngunit bago siya umalis, sinabi niyang: “Babalikan ko kayo, kung kalooban ng Diyos.” At naglayag siya mula sa Efeso.

• ²²Pagkadaong sa Cesarea, dinalaw niya’t kinumusta ang Iglesya at saka bumaba sa Antiokiya. ²³Matagal-tagal din siya roon, bago siya muling naglakbay sa iba’t ibang lugar hanggang sa rehiyon ng

• 22. Sa maikling talatang ito, pinagsama ni Lucas ang pagtatapos ng ikalawa at ang simula ng ikatlong paglalakbay.

Hindi nanirahan si Pablo sa Efeso, pangunahing bayan sa lalawigan ng Asia. Matapos ang dalawa’t kalahating taon ng kanyang misyon, nagmamadali siyang bumalik. Pumupunta siya sa Jerusalem at bumabalik sa Antiokiya, ang pinakauna sa mga Iglesya ng mundong pagano. Sa tuwing matatapos ang paglalakbay ni Pablo, pumupunta siya roon upang magpa-

hinga. Pagkakataon din ito upang magpanibago sa kanyang mga pananaw sa pakikisalamuha niya sa pamayanang ito na mayaman sa mahahalagang tauhan na nakikibahagi sa kanyang pinagkakabalahan.

Kung aalis muli si Pablo, dadalawin niya ang mga pamayanang itinatag niya sa kanyang ikalawang paglalakbay. Tatagal ito ng ilang buwan at sa pagdating niya sa Efeso sa taong 54, itinatag na rito ang isang Iglesya.

Galasya at Frigia para patatagin ang mga alagad.

• ²⁴ May dumating naman sa Efeso na isang Judio, si Apollo na taga-Alejandria. Mahusay siyang magsalita at malawak ang kaalaman sa Banal na Kasulatan. ²⁵ May alam din siya sa Daan ng Panginoon, at dahil sa maalab na espiritung sumasakanya, nakapangangaral siya nang tama tungkol kay Jesus gayong ang pagbibinyag lamang ni Juan ang alam niya. ²⁶ Buong-tapang siyang nagsasalita sa sinagoga nang marinig siya nina Akila at Priscila, kaya isinama siya ng mga ito, at mas malinaw na ipinaliwanag sa kanya ang Daan ng Diyos.

²⁷ Nang balakin niyang makatawid sa Acaya, pinalakas ng mga kapatid ang loob niya, at sinulatan ang mga alagad na tanggapin siya. Pagdating doon ni Apollo, malaking tulong siya sa mga naging mananampalataya dahil sa awa ng Diyos. ²⁸ Sapagkat mabisa niyang pinabulaanan ang sinasabi ng mga Judio sa publiko, at pinatunayan niya sa pamamagitan ng Kasulatan na si Jesus ang Kristo.

• 24. Habang wala si Pablo, pinayabong nina Priscila, Akila at ng iba pang tumulong ang butong itinaning noong napadaan siya sa pook na ito. Isang mahalagang pangyayari ang pagkahikayat nila kay *Apollo* na magiging isa sa mga pinakabantog na misyonero (1 Cor 3:6; 4:6; 16:12).

Ang Daan (26). Narinig na natin ang katagang ito bilang tawag sa pamumuhay ng mga Kristiyano na hindi lamang panrelihiyon o pananampalataya o gawaing-asal, subalit higit pa sa mga nabanggit na ito.

• 19.1 Tatlong taon nang ninanais ni Pablo na mangaral sa Efeso, na isa sa pinakamalawak at pinakamagandang siyudad sa buong kaharian ng mga Romano.

Pahalagahan din natin ang labindalawang alagad ni Juan Bautista. Mga mananampalataya at mabubuting tao man sila, kulang pa rin sila ng pinakamahalaga sa lahat – hindi nila natanggap ang Espiritu Santo. *Sumakanila ang Espiritu Santo* (6). Tingnan ang Mga Gawa 8:14. Mabuting maranasan ang mga ka-loob ng Espiritu Santo sa sandali ng isang pagbabago; mabuti pa kung sa ating Kristiyanong gawain, bayaan nating gabayan tayo ng maka-Diyos na pagkukusa sa halip na pagtitiwala sa ating sariling kakayahan.

Si Pablo sa Efeso

19 • ¹ Nang nasa Corinto si Apollo, nagdaan naman si Pablo sa mataas na bahagi ng lupain hanggang makarating sa Efeso at natagpuan niya roon ang ilang alagad. ² Sinabi niya sa mga ito: “Tinanggap ba ninyo ang Espiritu Santo nang kayo’y sumampalataya?” At sumagot sila: “Hindi! Hindi pa namin naririnig kailanman na may natatanggap palang Espiritu Santo.”

³ At itinanong niya: “Kung gayo’y anong klase ng binyag ang inyong tinanggap?” Sumagot sila: “Ang binyag ni Juan.” ⁴ At sinabi ni Pablo: “Binyag ng pagsisisi lamang ang binyag ni Juan. Sinabihan din niya ang bayan na sumampalataya sa taong darating na kasunod niya, at ito si Jesus.” ⁵ Nakinig sila at nagpabinyag sa Ngalan ng Panginoong Jesus. ⁶ At nang ipatong sa kanila ni Pablo ang kanyang mga kamay, sumakanila ang Espiritu Santo; nagsalita sila sa ibang mga wika, at nagpropesiya. ⁷ Mga labindalawang lalaki sila.

⁸ Pumasok siya sa sinagoga at tatlong buwan siyang buong-tapang na nakipag-

Nagpabinyag sila sa Ngalan ng Panginoong Jesus. Ipagpapalagay ba natin na noong unang panahon, sa pagbibinyag “Sa ngalan ni Jesus” ang ginagamit at hindi ang “Sa ngalan ng Ama, ng Anak at ng Espiritu Santo”? Hindi ito tiyak. *Sa Ngalan*, nangangahulugang “sa pamamagitan ng kapangyarihan” at maaaring ang pagbibinyag sa “Ngalan ng Ama”, tinatawag ding pagbibinyag sa ngalan ni Jesus upang makita ang pagkakaiba sa “pagbibinyag ni Juan” at sa marami pang mga pagbibinyag ng mga Judio at relihiyong pagano.

Subalit maaaring sa mga naunang salinlahi, bininyagan ang mga tao sa *Ngalan ni Jesus* at pagkatapos binago ang mga salitang ginamit upang maitangi sa mga naniniwala kay Jesus, na hindi tumanggap sa kanya bilang Anak ng Diyos. Gayunpaman, wala sa lugar ang mga salungatan ng mga maliliit na Simbahang ito na sa akala nila’y natuklasan nilang muli ang Ebanghelyo sa pagkondena nila sa mga salitang ginamit sa loob ng dalawampung siglo na bumabanggit sa tatlong persona ng Diyos. Ang Iglesya ng mga apostol ang nagbigay ng unang mga salitang gagamitin, at siya rin ang nagbigay pagkatapos ng mga salitang gagamitin na mababasa sa Mt 28:19.